

# افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نیاښد تن من مېباد      بدین بوم ویر زنده یک تن مېباد  
همه سر به سر تن به کشتن دهیم      از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

محمد اسحاق برکت  
ویرجینیا - امریکا  
۱۰ می ۲۰۰۹

## بیانید پښتو بیاموزیم شپږم لوست

### د مؤنث ډولونه

( د پنځم لوست پاتې برخه )

در درس گذشته از علایم نامهای مؤنث یاد آور شدیم، گویا اینکه هر نامیکه در اخیرش یکی از این علایم را دارد آن اسم مؤنث است، مگر چنانکه در دیگر السنه دنیا استثناء موجود است، در پښتو نیز بعضی استثنائات به مشاهده میرسد، بدین معنی که یکتعداد زیاد نامهایی موجود است که در اخیر آنها هیچ یک از این علایم به مشاهده نمیرسد مگر با آن هم مؤنث اند و ما تا جا نیکه مقدور باشد از آنها یاد خواهیم کرد.

بنحینه نومونه او دهغو ډولونه:

دغه نومونه دوه ډوله دي:

۱ - حقيقي يا ريښتني بنحینه نومونه

۲ - غیر حقيقي بنحینه نومونه

۱ - حقيقي بنحینه نومونه:

نامهای مؤنث نوع اول عبارت از نامهایی اند که واقعاً مؤنث اند یعنی که باصطلاح زاد و ولد دارند و به دو نوع منقسم میگردند:

الف - حقيقي لفظي بنحینه نومونه:

این نامها علاوه بر اینکه واقعاً مؤنث اند، یکی از علایم مؤنث نیز در آنها موجود است. بنحیه، انا، نجلی، زرغونه، ادی، وژه، چرکه، خوابنی (خُشو)، خوابنینه (خیاشنه) هوسی، وربنداره (زن برادر)، دوه خانی (حامله، بار دار، حمل دار).

ب - حقيقي غیر لفظي بنحینه نومونه:

این نامها در واقعیت مؤنث اند اما هیچگونه علامه مؤنث در آنها بمشاهده نمیرسد، از آنها تا

جائی که در توان قلم است یاد آور میشود و آنها را بایست خوب بخاطر سپرد.  
**مور** ( مادر ) ، **خور** ( خواهر ) ، **ترور** ( عمه ) ، **نگور** ( عروس ) ، **ندرور** ( خواهر شوهر ،  
 ننو ) ، **نجل** ( نامزد ، دختری که هنوز عروس نشده ) **لور** ( با ضم تشدید لام و سکون واو  
 معروف، فرزند دختر ) و اما **لور** ( با واو مجهول هموزن **مور و خور**، بمعنی طرف وداس).  
 برای تقویۀ محاوره به این جملات توجه فرمائید:  
**دغه بنایسته نجلۍ د چا لور ده؟** این دوشیزه مقبول دختر کیست؟ **ته کوم لور ته روان یی؟**  
 تو کدام طرف روان استی؟ **په پخ** ( با کسرۀ پ و سکون خ ) **لور لو نه کیری**، با داس گند  
 درو نمیشود.

### دغمن لو دی روان پیغلی ډلی ډلی څوک به د لو څوک د لو گرو سیل کوینه

**لو** به فتحه لام و سکون واو به معنای درو و اسم فاعل آن **لوگر** یعنی دروگر کسی که فعل درو  
 را انجام میدهد و اما **لوگر** با ضمه لام و واو مجهول یکی از ولایات زیبای کشور که مردم آن  
 فوق العاده زحمت کش ، آرام ، مهمان نواز و مبرا از همه تبعیضات اند، بیش از ۹۰ فیصد مردم  
 آن به هردو زبان ملی خود صحبت میکنند، متباقی ۵ فیصد سچہ پښتو و ۵ فیصد هم به دری ناب  
 گپ میزنند و افتخار دارم که مسقط الرأس این حقیر ( نوسنده این سطور ) نیز **لوگر** بوده در آن  
 سرزمین زیبا و مقبول از کتم عدم پا بعرضه وجود گذاشته ام.

### ۲ - غیر حقیقی بنحینه نومونه:

این نوع اسماء در حقیقت مؤنث نبوده یعنی که صاحب زاد و ولد نمیباشند، اما در اخیر نام شان  
 یکی از علایم مؤنث به مشاهده میرسد و یا خود در دستور زبان تابع تصریف نامهای مؤنث  
 میگردند، و دو نوع اند:

#### الف - غیر حقیقی لفظی بنحینه نومونه:

نامهایی اند که در حقیقت مؤنث نبوده مگر یکی از علایم مؤنث در آنها مشاهده میشود.

**تخته** ، **کتابچه** ، **مشوانی** ، **کرکی** ، **مستی** ، **شیدی** او **ډپر نور**.

#### ب - غیر حقیقی غیر لفظی مؤنث نومونه:

تشخیص و شناختن این نوع اسماء بسیار مشکل به نظر میرسد و برای شناختن آنها تا اکنون کدام  
 دستور قیاسی نیز وضع نگردیده است. اینها مؤنث سماعی اند، یعنی که صرف از روی مکالمه و  
 آنچه در لسان گفتاری میابیم تشخیص، مینماییم.

**برستن** (لحاف) ، **ستین** (سوزن و ستون) ، **ورخ** (روز) ، **میا شت** (ماه) و ....

**تر بل لوست مو په لوی او مهربان خدای سپارم.**